

NGHIÊN CỨU LÝ LUẬN VỀ QUẢN LÝ DẠY HỌC TIẾNG VIỆT Ở LỚP 4
THEO HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC NGÔN NGỮNguyễn Thị Thuý
Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

Tóm tắt: Bài viết tập trung làm rõ vai trò của quản lý dạy học môn Tiếng Việt lớp 4 theo hướng phát triển năng lực ngôn ngữ trong bối cảnh đổi mới giáo dục phổ thông 2018. Năng lực ngôn ngữ – bao gồm nghe, nói, đọc, viết – là nền tảng để học sinh hình thành tư duy, phát triển toàn diện và học tập suốt đời. Việc quản lý hiệu quả cần thể hiện ở xây dựng mục tiêu, kế hoạch, nội dung chương trình, phương pháp dạy học, đánh giá phù hợp với đặc điểm học sinh. Hiệu trưởng và tổ trưởng chuyên môn giữ vai trò chủ chốt trong điều hành, bồi dưỡng giáo viên, giám sát, huy động nguồn lực. Bài viết cũng nhấn mạnh cần đổi mới kiểm tra, đánh giá và nâng cao năng lực quản lý để đáp ứng yêu cầu giáo dục hiện đại.

Từ khóa: Quản lý dạy học, Tiếng Việt lớp 4, năng lực ngôn ngữ, phát triển năng lực, tổ trưởng chuyên môn, đổi mới phương pháp.

THEORETICAL RESEARCH ON MANAGING VIETNAMESE LANGUAGE
TEACHING IN GRADE 4 BASED ON THE LANGUAGE COMPETENCY
DEVELOPMENT APPROACHNguyễn Thị Thuý
Hanoi Pedagogical University 2

Abstract: This article focuses on clarifying the role of managing the teaching of Vietnamese in Grade 4 in alignment with the competency-based approach promoted by the 2018 General Education Program reform. Language competency—including listening, speaking, reading, and writing—serves as a foundational element for students to develop thinking skills, achieve holistic development, and pursue lifelong learning. Effective management is reflected in the formulation of goals, planning, curriculum content, teaching methods, and assessment that are tailored to learners' characteristics. School principals and subject team leaders play key roles in administration, teacher training, supervision, and resource mobilization. The article also emphasizes the need to innovate assessment methods and enhance management capacity to meet the demands of modern education.

Keywords: Teaching management, Grade 4 Vietnamese, language competency, competency development, subject team leader, pedagogical innovation.

Nhận bài: 16/05/2025

Phản biện: 10/06/2025

Duyệt đăng: 15/06/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh giáo dục hiện đại ngày càng chú trọng việc hình thành và phát triển năng lực cho người học, năng lực ngôn ngữ được xem là công cụ quan trọng, không chỉ phục vụ cho tư duy mà còn là phương tiện giao tiếp và tiếp nhận tri thức thiết yếu. Đây chính là yếu tố then chốt giúp học sinh phát triển toàn diện trong quá trình học tập. Đặc biệt, ở cấp tiểu học – giai đoạn nền tảng của quá trình giáo dục – lớp 4 được xem là bước chuyển biến quan trọng, khi học sinh bắt đầu hình thành tư duy logic và phát triển kỹ năng sử dụng ngôn ngữ một cách có hệ thống và hiệu quả. Do đó, công tác quản lý dạy học môn Tiếng Việt ở lớp 4 theo định hướng phát triển năng lực ngôn ngữ giữ vai trò quyết định trong việc nâng cao chất lượng giáo dục. Nó không chỉ đảm bảo học sinh nắm chắc kiến thức cơ bản mà còn giúp các em biết vận dụng linh hoạt kỹ năng ngôn ngữ trong thực tiễn cuộc sống. Trên cơ sở đó, nghiên cứu này hướng tới làm rõ các cơ sở lý luận của hoạt động quản lý dạy học Tiếng Việt lớp 4 theo định

hướng phát triển năng lực ngôn ngữ, góp phần thiết thực vào việc đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục phổ thông theo tinh thần Chương trình giáo dục phổ thông 2018 (Bộ GD&ĐT, 2018) [1].

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm năng lực ngôn ngữ

Năng lực ngôn ngữ là sự vận dụng hiệu quả kiến thức, kỹ năng đọc, viết nghe, nói trong giao tiếp, bao gồm cả kiến thức từ vựng, ngữ pháp và sự linh hoạt sử dụng ngôn ngữ trong học tập, đời sống (Bộ GD&ĐT, 2018) [1]. Chương trình giáo dục phổ thông 2018 nhấn mạnh năng lực này là nền tảng để phát triển các năng lực khác, thể hiện qua đọc hiểu đa dạng văn bản, viết đúng chính tả và ngữ pháp, nói mạch lạc, lập luận rõ ràng, cùng khả năng lắng nghe, phản hồi phù hợp ở học sinh lớp 4 (Bộ GD&ĐT, 2018) [1]. Đặc biệt, kỹ năng đọc – gồm đọc thông và đọc hiểu – giữ vai trò trung tâm, không chỉ hiểu nội dung mà còn cảm thụ và liên hệ cá nhân, phát triển tư duy sáng tạo qua đọc thẩm mỹ (Trần

Đình Sử, 2020) [2]. Kỹ năng viết là quá trình tư duy và thể hiện quan điểm qua các loại văn bản phù hợp. Kỹ năng nói, nghe được rèn luyện qua thực hành thường xuyên, chú trọng biểu đạt trung thực và tiếp nhận thông tin có văn hóa, đồng thời ứng dụng công nghệ đa phương tiện nhằm nâng cao hiệu quả giao tiếp (Nguyễn Thị Hồng Nam, 2021) [3]. Năng lực ngôn ngữ không chỉ là mục tiêu môn Tiếng Việt mà còn là điều kiện thiết yếu cho tư duy độc lập, sáng tạo và học tập suốt đời của học sinh tiểu học.

2.2. Dạy học Tiếng Việt theo hướng phát triển năng lực ngôn ngữ

Dạy học phát triển năng lực là quá trình giáo dục giúp học sinh sử dụng tiếng Việt hiệu quả trong giao tiếp và học tập. Quá trình này chú trọng cả kỹ năng tiếp nhận (nghe, đọc) và kỹ năng sản sinh (nói, viết). Môn Tiếng Việt không chỉ rèn luyện kỹ năng ngôn ngữ mà còn phát triển phẩm chất, năng lực chung, đặc biệt là năng lực ngôn ngữ gồm từ vựng, ngữ pháp, giao tiếp và năng lực văn học. Nhờ đó, học sinh được phát triển toàn diện, xây dựng nền tảng ngôn ngữ vững chắc và năng lực cá nhân bền vững.

Dạy học tiếng Việt cần dựa trên nguyên tắc khoa học, tập trung phát triển tư duy và kỹ năng ngôn ngữ của học sinh. Ngôn ngữ vừa là công cụ biểu đạt tư duy, vừa là sản phẩm của tư duy, nên việc dạy phải giúp học sinh không chỉ nhớ kiến thức mà còn biết suy nghĩ, phản biện và sáng tạo. Hoạt động dạy học cần gắn với giao tiếp thực tế, tạo môi trường phong phú để học sinh luyện nghe, nói tự nhiên và hiệu quả. Đồng thời, giáo viên phải dựa vào trình độ và vốn ngôn ngữ hiện có của từng em để xây dựng bài giảng phù hợp. Việc phân biệt rõ ràng giữa kỹ năng nói và viết cũng rất cần thiết để tổ chức hoạt động phù hợp, giúp phát triển toàn diện. Cuối cùng, dạy học phải kết hợp hài hòa giữa truyền đạt kiến thức và rèn luyện kỹ năng, giúp học sinh vận dụng thành thạo tiếng Việt trong thực tiễn.

2.3. Quản lý dạy học môn Tiếng Việt ở trường Tiểu học theo hướng phát triển năng lực ngôn ngữ cho HS

2.3.1. Quản lý thực hiện mục tiêu và kế hoạch dạy học môn Tiếng Việt ở trường Tiểu học theo hướng phát triển năng lực ngôn ngữ

Việc quản lý dạy học môn Tiếng Việt ở bậc Tiểu học hiện nay cần được định hướng theo mục tiêu phát triển năng lực ngôn ngữ toàn diện cho học sinh, bao gồm các kỹ năng đọc, viết, nói, nghe và cảm thụ văn học. Mục tiêu này không chỉ nhằm bồi dưỡng phẩm chất đạo đức, thẩm mỹ mà còn giúp học sinh hình thành tư duy độc lập, sáng tạo qua việc khám phá ngôn ngữ và đời sống.

Để thực hiện hiệu quả, tổ trưởng chuyên môn đóng vai trò then chốt. Họ cần tổ chức sinh hoạt chuyên môn thường xuyên, hướng dẫn giáo viên cụ thể hóa mục tiêu phát triển năng lực ngôn ngữ vào từng phân môn (Tập đọc, Luyện từ và câu, Viết...), xây dựng bài giảng tích hợp giá trị nhân văn và nghệ thuật ngôn từ. Ngoài ra, việc giám sát, kiểm tra định kỳ, đánh giá thiết kế bài giảng và hiệu quả giảng dạy cũng là nội dung quan trọng, đảm bảo giáo dục Tiếng Việt thực sự góp phần hình thành năng lực ngôn ngữ và phẩm chất toàn diện cho học sinh theo định hướng Chương trình GDPT 2018.

2.3.2. Quản lý thực hiện chương trình và nội dung dạy học môn Tiếng Việt ở trường Tiểu học theo hướng phát triển năng lực ngôn ngữ

Thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, việc quản lý chương trình và nội dung dạy học môn Tiếng Việt ở tiểu học được xác định là nhiệm vụ trọng tâm, nhằm phát triển toàn diện năng lực ngôn ngữ cho học sinh. Chương trình được thiết kế theo mạch tích hợp giữa các kỹ năng nghe, nói, đọc, viết, kết hợp kiến thức tiếng Việt và văn học, phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý của lứa tuổi học sinh.

Tại cấp trường, hiệu trưởng giữ vai trò quan trọng trong quản lý việc thực hiện chương trình và nội dung dạy học môn Tiếng Việt theo hướng phát triển năng lực ngôn ngữ cho học sinh. Trước hết, hiệu trưởng chỉ đạo xây dựng kế hoạch giáo dục môn Tiếng Việt phù hợp với đặc điểm nhà trường và mục tiêu phát triển năng lực nghe, nói, đọc, viết. Đồng thời, tổ chức bồi dưỡng chuyên môn, sinh hoạt tổ chuyên môn nhằm nâng cao năng lực sư phạm và phương pháp dạy học tích cực cho giáo viên. Hiệu trưởng khuyến khích đổi mới hình thức tổ chức dạy học như: hoạt động nhóm, đóng vai, kể chuyện, đọc sách,

thuyết trình nhằm tạo môi trường học tập ngôn ngữ sinh động. Bên cạnh đó, công tác kiểm tra, giám sát được thực hiện thường xuyên để đảm bảo chương trình được triển khai đúng tiến độ và chất lượng. Việc đánh giá học sinh cũng được hiệu trưởng chỉ đạo thực hiện theo hướng phát triển năng lực, chú trọng quan sát, nhận xét quá trình rèn luyện kỹ năng ngôn ngữ của các em. Ngoài ra, hiệu trưởng còn huy động các nguồn lực trong và ngoài nhà trường để tăng cường thiết bị, tài liệu, học liệu phục vụ dạy học và xây dựng môi trường phát triển ngôn ngữ hiệu quả cho học sinh.

Ở cấp tổ chuyên môn, việc nghiên cứu sâu chương trình, phân tích yêu cầu cần đạt, xây dựng kế hoạch dạy học cụ thể cho từng khối lớp được xem là bước đi then chốt. Các tổ chuyên môn còn tổ chức sinh hoạt chuyên môn định kỳ, xây dựng chủ đề tích hợp, bài giảng minh họa, thúc đẩy giáo viên đổi mới, sáng tạo trong giảng dạy.

Tổ trưởng chuyên môn giữ vai trò điều phối và giám sát quá trình thực hiện chương trình. Họ cần tổ chức thảo luận chuyên môn, hướng dẫn giáo viên chuyển hóa yêu cầu phát triển năng lực ngôn ngữ vào từng bài giảng, đồng thời kiểm tra và đánh giá hiệu quả thực tế của việc dạy học.

2.3.3. Quản lý thực hiện phương pháp, hình thức dạy học, kiểm tra, đánh giá kết quả dạy học theo hướng phát triển năng lực ngôn ngữ cho HS lớp 4 trong môn Tiếng Việt

Trong Chương trình giáo dục phổ thông 2018, phát triển năng lực ngôn ngữ được xác định là trọng tâm trong dạy học môn Tiếng Việt lớp 4. Nội dung chương trình tích hợp các kỹ năng nghe, nói, đọc, viết trong hệ thống bài học gắn liền với thực tiễn, thông qua ngữ liệu phù hợp với lứa tuổi học sinh nhằm nâng cao hiệu quả giao tiếp và bồi dưỡng năng lực văn học. Để thực hiện hiệu quả mục tiêu này, việc quản lý nội dung dạy học cần chuyển từ kiểm soát sang định hướng phát triển. Ban giám hiệu có vai trò quan trọng trong việc rà soát tài liệu giảng dạy, hướng dẫn giáo viên khai thác linh hoạt sách giáo khoa và điều chỉnh hoạt động học tập phù hợp với đối tượng học sinh. Giáo viên – người

trực tiếp triển khai – cần lựa chọn ngữ liệu gần gũi, ứng dụng công nghệ, tích hợp nội dung liên môn để tăng cường vốn từ, khả năng diễn đạt và phản biện cho học sinh. Trong quá trình này, tổ trưởng chuyên môn giữ vai trò chỉ đạo chuyên môn, từ phát triển kỹ năng đọc hiểu, kỹ năng viết đúng thể loại, đến kỹ năng nói – nghe hiệu quả và tổ chức tình huống ngôn ngữ thực tiễn. Việc theo dõi, kiểm tra định kỳ thông qua dự giờ, sinh hoạt chuyên môn, hội giảng cũng là cơ sở quan trọng để đánh giá, điều chỉnh hoạt động dạy học theo hướng phát triển năng lực.

2.3.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý dạy học môn Tiếng Việt ở trường Tiểu học theo hướng phát triển năng lực ngôn ngữ

Quản lý dạy học môn Tiếng Việt theo hướng phát triển năng lực ngôn ngữ phụ thuộc nhiều vào năng lực và động lực làm việc của tổ trưởng chuyên môn. Tổ trưởng giỏi không chỉ nắm vững chuyên môn, quản lý hiệu quả mà còn linh hoạt chỉ đạo đổi mới phương pháp dạy học phù hợp với học sinh. Động lực làm việc, được thúc đẩy bởi sự ghi nhận và môi trường tích cực, ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng giáo dục của tổ và trường. Đội ngũ giáo viên có ưu thế về phương pháp linh hoạt, môi trường thân thiện nhưng cũng gặp khó khăn do tâm lý ngại đổi mới, trình độ chưa đồng đều và điều kiện dạy học hạn chế, đặc biệt ở vùng khó khăn. Vai trò điều phối của Ban giám hiệu rất quan trọng trong việc phối hợp tổ chuyên môn, tổ chức bồi dưỡng, giám sát và huy động nguồn lực xã hội. Cơ sở vật chất và tài chính cũng ảnh hưởng lớn đến chất lượng dạy học, tuy nhiên nhiều trường vùng sâu vùng xa vẫn thiếu hụt, đòi hỏi đầu tư mạnh mẽ để nâng cao hiệu quả quản lý môn Tiếng Việt theo hướng phát triển năng lực.

III. KẾT LUẬN

Kết quả nghiên cứu khẳng định rằng quản lý hiệu quả là yếu tố then chốt góp phần nâng cao chất lượng dạy học Tiếng Việt lớp 4, đồng thời thúc đẩy phát triển toàn diện năng lực ngôn ngữ cho học sinh. Trên cơ sở đó, các chuyên gia giáo dục kiến nghị cần tăng cường bồi dưỡng cho giáo viên về phương pháp và kỹ thuật dạy học định hướng phát triển năng lực nhằm đáp

ứng yêu cầu đổi mới chương trình. Bên cạnh đó, việc đổi mới hình thức kiểm tra, đánh giá cũng rất cần thiết để phù hợp hơn với đặc điểm năng lực ngôn ngữ của học sinh, giúp đánh giá chính xác và khách quan hơn. Đặc biệt, vai trò của cán bộ quản lý giáo dục cần được củng cố nhằm đảm bảo việc theo dõi, hỗ trợ và điều chỉnh kịp thời các hoạt động dạy học tại lớp, từ đó góp phần nâng cao hiệu quả giảng dạy và học tập trong nhà trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể*. Hà Nội: NXB Giáo dục Việt Nam.
- [2]. Trần Đình Sử. (2020). *Lý luận dạy học văn học*. Hà Nội: Đại học Sư phạm.
- [3]. Nguyễn Thị Hồng Nam. (2021). *Giáo dục năng lực ngôn ngữ trong dạy học Tiếng Việt ở tiểu học*. Tạp chí Giáo dục, 509(1), 14–17.
- [4]. Nguyễn Quốc Chí & Nguyễn Thị Mỹ Lộc. (2020). *Giáo trình quản lý giáo dục*. NXB Đại học Sư phạm.
- [5]. Trần Kiều. (2016). *Đổi mới chương trình và tổ chức hoạt động dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [6]. Vũ Thị Minh Hoa (2017), *Quản lý hoạt động dạy học môn Tiếng Việt trong trường tiểu học*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [7]. Lê Phương Nga – Đặng Kim Nga (2007), *Phương pháp dạy học Tiếng Việt ở tiểu học*, NXB Đại học Sư Phạm
- [8]. Đặng Quốc Bảo (1997), *Những vấn đề cơ bản về quản lý giáo dục*, Trường quản lý cán bộ quản lý giáo dục và đào tạo.
- [9]. Nguyễn Văn Lợi (2020), *Phát triển năng lực ngôn ngữ cho học sinh tiểu học*, NXB Đại học Sư phạm.
- [10]. Lê Văn Khôi (2016), *Phát triển năng lực ngôn ngữ trong dạy học Tiếng Việt tiểu học*, NXB Đại học Sư phạm.